

**Секція 7 : Адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право.**

ЩОДО ФУНКЦІЙ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

Уткіна Марина Сергіївна

*аспірант кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-
економічної безпеки Навчально-наукового інституту права*

Сумського державного університету

м. Суми, України

У наукових доробках неодноразово зосереджувалась увага на тому, що від оптимально функціонуючої фінансової системи залежить якісне забезпечення усіх сфер життєдіяльності. В цьому контексті актуальності набуває вивчення та дослідження питання щодо функцій фінансової системи. Це безпосередньо зумовлено також і тим, що вивчення та аналіз функцій дозволить більш повно розкрити призначення та роль самої фінансової системи.

Необхідно відмежовувати функції фінансової системи та функції управління фінансовою системою, оскільки це два зовсім різних поняття із різним змістовним наповненням. Так, говорячи про функції управління фінансовою системою, необхідно розуміти функції суб'єктів, які здійснюють безпосередньо управління фінансовою системою, внаслідок чого досягається кінцева мета управління у фінансовій сфері. В свою чергу, функції фінансової системи необхідно розглядати в контексті аналізу та характеристики функцій основних складових елементів фінансової системи. Це зумовлено також і тим що однією із головних ознак даної системи є ємерджентність, тобто цілісність: кожній ланці притаманні певні функції, зумовлюючи їх взаємодію. Таким чином, як зазначає А. С. Нестеренко, визначаючи функції ланок фінансової системи, ми встановлюємо роль фінансової системи держави в цілому, оскільки всі ланки фінансової системи мають на меті забезпечити необхідними фінансовими ресурсами різні сфери суспільного життя [1].

Для того, щоб вірно виокремити функції фінансової системи, необхідно

надати визначення та охарактеризувати етимологічну природу поняття «функція». Це зумовлено тим, що дана категорія використовується в усіх галузях діяльності, а тому є достатньо неоднозначною та трактується по-різному залежно від контексту вживання. Так, Етимологічний словник української мови визначає дефініцію «функція» як діяльність, обов'язок, робота, призначення [2]. Також дефініцію «функція» можна визначити як роль, яку соціальний інститут або приватний соціальний процес виконує щодо потреб суспільної системи більш високого рівня організації або інтересів складових її класів, соціальних груп та індивідів [3]. Таким чином, установивши сутність функцій управління фінансовою системою України, здається можливим перейти до вирішення наступного наукового завдання представленого дослідження – визначення основних функцій у даній сфері управління.

На даний час розвитку правової науки структура фінансової системи визначається дослідниками по-різному, зумовлюючи плюралізм трактування. Так, вважаємо за доцільне, за підходом Л. К. Воронової, виокремлювати в структурі фінансової системи наступні ланки:

- бюджетна система (державний і місцеві бюджети);
- кредитна система (державне та банківське кредитування);
- обов'язкове державне страхування;
- фінанси підприємств [4, с. 10].

Для того, щоб визначити функції фінансової системи, необхідно охарактеризувати функції кожної із ланок фінансової системи, їх складових елементів. Бюджетна система є вихідною категорією фінансової системи та являє собою основну ланку державних і муніципальних фінансів. Таким чином, для визначення функцій фінансової системи, необхідно акцентувати свою увагу і на аналізі функцій фінансів.

Виходячи із аналізу категорії «функція», необхідно визначати функції фінансів, враховуючи їх характерні ознаки. Так, М. П. Кучерявенко виділяє дві основні функції : розподільчу та контролюючу, зважаючи на те, що деякі науковці виділяють також і інші – перерозподільчу, стимулюючу, дестимулюючу, накопичувальну та ін., хоча це фактично окремі сторони реалізації розподільчої

функції, деякі особливості її здійснення [5]. Розподільча функція фінансів гарантує забезпечення державою суб'єктів відносин необхідними грошовими ресурсами. Контролююча функція фінансів органічно пов'язана з розподільчою, оскільки здійснюючи розподіл грошових фондів, держава одночасно контролює їх розміри, співвідношення, пропорції. Контролююча функція виступає як певний інструмент контролю за діяльністю суб'єктів фінансових відносин під час руху грошових потоків.

Наступним складовим елементом фінансової системи є кредитна система (кредитні відносини). Розглядаючи кредитні правовідносини, під функціями кредиту, що впливають з його суті, можна визначити три найважливіші: перерозподіл вартості у процесі відтворення; контроль за цільовим використанням коштів; стимулювання економії витрат. Хоча, іноді до даних функцій відносять також і заміщення готівки в платіжному обігу.

Інститут страхування є важливою складовою фінансової системи, основним напрямком дії якого є функція страхування, що безпосередньо і виражає його сутність. Страхування виконує ряд найважливіших функцій, зокрема, до яких слід відносити наступні: попереджувальну (превентивні заходи щодо зменшення випадків настання страхової події; ощадну (накопичення за договорами страхування певних страхових сум); контрольну (контроль за використанням коштів страхового фонду, фінансовий контроль за правильним проведенням страхових операцій); інвестиційну та відтворювальну (відтворення матеріальних благ і трудових ресурсів).

Аналізуючи сутність та значення фінансів підприємств, то їх безпосереднім призначенням є забезпечення їх виробничої діяльності. Основною їх функцією можна вважати формування фінансових ресурсів та отримання і розподіл доходів з метою забезпечення відтворення виробництва. Таким чином, ми можемо зробити висновок, що певні функції є загальними, зокрема : контролююча та розподільча. Ми вважаємо, що їх можна виокремити та класифікувати як основні функції фінансової системи. А. С. Нестеренко також акцентує увагу і на тому, що для фінансової системи в цілому вирішальне значення мають також такі функції, як планування (формування цілей і вибір шляхів їх досягнення); організації (вибір підприємствами

організаційно-правової форми, бюджетний устрій, розмежування повноважень законодавчих і виконавчих органів влади в бюджетному процесі, визначення прав і обов'язків функціональних підрозділів фінансових органів); стимулювання (вибір оптимальних засобів і способів, які забезпечують досягнення визначених цілей); та регулятивна [1].

Вважаємо за доцільне систему функцій фінансової системи, яка є достатньо складною та багаторівневою, класифікувати наступним чином: основні; другорядні; забезпечуючі; системні та інші функції фінансової системи.

До основних функцій фінансової системи пропонуємо відносити такі, які є першочерговими. Це - розподільча та контролююча функції, які притаманні усім складовим елементам фінансової системи. Другорядні функції фінансової системи є так звані «додатковими» до основних функцій. До них слід віднести виробничу, стимулюючу (вибір оптимальних засобів, що забезпечують реалізацію поставлених цілей), регулюючу (характеризується певним втручанням держави), функцію планування (реалізується шляхом складання бюджетів, планів і т.п. на фінансовий рік, а також на перспективу) та організації (вона проявляється щодо вибору організаційно-правової форми, бюджетного устрою, розмежування повноважень у бюджетному процесі та інші питання в контексті організаційної діяльності).

Наступну групу становлять забезпечуючі функції фінансової системи, які проявляються безпосередньо у формуванні грошових фондів; їх використанні, а також – контролі.

Системні функції фінансової системи можна визначити та охарактеризувати як і її принципи. До них слід відносити: динамічність (зумовлено тим, що фінансова система постійно перебуває у процесі розвитку та змін); відкритість (знаходить свій прояв у взаємодії із фінансовими системами інших країн та певними структурами держави); гнучкість і ефективність фінансової системи (зумовлено тим, що фінансова система являє собою багатоланкову систему, підходи до розуміння якої є плюралістичними).

А. С. Нестеренко зазначає, що зарубіжні автори до функцій фінансової системи відносять: забезпечення способів переміщення економічних (фінансових)

ресурсів у часі та просторі через державні кордони та з одних галузей економіки до інших; забезпечення способів управління ризиком, який взаємопов'язаний з капіталом і переноситься одночасно з ним за посередництва фінансової системи; забезпечення механізму об'єднання фінансових ресурсів для створення великомасштабного підприємства або розподіл капіталу великих підприємств на паї серед значної кількості власників; надання фінансової інформації, що дозволяє координувати децентралізований процес прийняття рішень у різних галузях економіки [1]. В контексті вищезазначеної диференціації та класифікації функцій фінансової системи, вважаємо за можливе їх існування та віднесення до категорії «інші функції фінансової системи».

Отже, аналізуючи вищевикладене, робимо висновок про те, що питання визначення функцій фінансової системи є дискусійним та потребує подальших напрацювань. Функції фінансової системи необхідно розглядати в контексті її багатоланковості та класифікувати наступним чином: основні; другорядні; забезпечуючі; системні та інші функції фінансової системи.

Література:

1. Нестеренко А. С. Функції фінансової системи [Електронний ресурс] / А. С. Нестеренко. – Режим доступу : <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/148307/179-185.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
2. Етимологічний словник української мови : у 7 т. (Т. 6 : У – Я) / О. С. Мельничук. – К. : Наукова думка, 1983. – 568 с.
3. Прохоров А. М. Советский энциклопедический словарь / А. М. Прохоров. – М. : Советская энциклопедия, 1987. – 1660 с.
4. Воронова Л. К. Финансовое право : уч. пос. / Л. К. Воронова, Н. П. Кучерявенко. – Х. : Легас, 2003. – 360 с.
5. Кучерявенко М. П. Фінансове право : навч. посіб. / М. П. Кучерявенко. – Х. : Право, 2010. – 288 с.

Уткіна М.С. Щодо функцій фінансової системи // Нові завдання та напрями розвитку юридичної науки у ХХІ столітті: матеріали Всеукраїнської науково-

практичної конференції (Одеса, 19-20 січня 2018 р.). Одеса: Міжнародний гуманітарний університет, 2018. С. 78-84.